

Surinamers, een bevolkingscategorie in perspectief

DRS. TH. J. M. REUBSAET*

Inleiding

Door het Instituut voor Toegepaste Sociologie wordt een evaluatie verricht van het beleid dat door de Nederlandse overheid gevoerd is ten aanzien van de Surinaamse migranten 1). Een van de deelonderzoeken — een z.g. bevolkingsonderzoek — levert gegevens op o.a. over bevolkingsomvang en -samenstelling, waarvan hier een en ander wordt gepresenteerd 2).

Over wie gaat het?

Het aantal Surinaamse migranten dat in Nederland woont, is bij benadering bekend uit de migratiestatistieken van het CBS. Toch worden in de praktijk nog steeds zeer uiteenlopende cijfers gehanteerd. Bovendien is meestal niet duidelijk welke categorieën mensen in de gehanteerde cijfers zijn meegerekend. Het merendeel van de Surinamers bezit de Nederlandse nationaliteit en is daardoor in registratiesystemen niet te onderscheiden van autochtonen.

Het enige selectiecriteria voor een steekproef dat door de bevolkingsregisters van alle Nederlandse gemeenten te hanteren is, is het „in Suriname geboren” zijn. Ons uitgangspunt is dat er per augustus 1978 106.000 „in Suriname geboren” in Nederland waren 3) (zie tabel 1). Door het hanteren van dit selectiecriteria worden de volgende categorieën wellicht ten onrechte niet tot de populatie gerekend:

- kinderen uit „in Suriname geboren ouder(s)”, die in Nederland geboren zijn;
- kinderen uit „in Suriname geboren ouder(s)”, die op de Nederlandse Antillen (of elders) geboren zijn. Dit is vooral het geval voor ouders, die vanaf de jaren dertig tot het begin van de jaren vijftig naar de Antillen zijn getrokken om een bestaan te vinden in de Antilliaanse olie-industrie;
- kinderen, die buiten Suriname geboren zijn uit de verbintenissen van een Surinaamse man of vrouw en b.v. een Nederlandse vrouw of man;
- in India, Pakistan, Indonesië of China geboren personen, die bijna hun hele leven in Suriname gewoond hebben, hetgeen vooral geldt voor Hindoestaanse, Javaanse en Chinese Surinamers.

De „in Suriname geboren” vormen 75,2% van de totale populatie „Surinamers” 4), de „in Nederland geboren” 21,8% en de „op de Nederlandse Antillen of elders geboren” 3%. Uitgaande van de 106.000 „in Suriname geboren” betekent dat in totaal 141.000 in Nederland woonachtige „Surinamers” per augustus 1978. Daarvan zijn er bijna 31.000 in Nederland geboren en ruim 4.000 elders, vooral op de Nederlandse Antillen en verder in India, Pakistan, China en Indonesië 5).

Op grond van de enquêteresultaten (achtergrond van de partner van de ondervraagde) schatten wij dat van 5.000 van de 31.000 „in Nederland geboren” ook beide ouders in Nederland geboren zijn. Dan resteert het totaal aantal „Surinamers” per augustus 1978 op 136.000 (zie tabel 1).

Migratie in 1979 en 1980

In de laatste vier maanden van 1978 emigreerden 3.500 Surinamers naar Nederland. In 1979 steeg dat cijfer tot liefst 18.200. Dat betekent dat er in 1979 méér Surinamers naar Nederland vertrokken zijn dan in 1974! Het aantal migranten in de maanden januari, februari en

Tabel 1. Het aantal „Surinamers” in Nederland

„In Suriname geboren” per augustus 1978 a) ...		106.000
„In Nederland geboren” per augustus 1978	31.000	
waarvan „volledig autochtoon”	5.000	26.000
„Elders geboren” per augustus 1978		4.000
Totaal aantal per augustus 1978		136.000
Migrantensaldo september-december 1978		2.500
Migrantensaldo 1979		15.800
Migrantensaldo januari-december 1980		16.700
Totaal migrantensaldo september 1978-december 1980		35.000
Saldo geboorte en sterfte 1979 20(‰)		3.090
Saldo geboorte en sterfte 1980 20(‰)		3.480
Totaal saldo geboorte en sterfte 1979 en 1980 ..		6.600
Totaal aantal „Surinamers” in Nederland eind december 1980		177.600

a) Steekproefcriterium.

maart 1980 was nog steeds hoger dan in de vergelijkbare maanden van 1975. In april 1980 sloeg deze ontwikkeling echter om. Het aantal migranten was nog steeds vrij groot (ca. 1.600 per maand) maar steeg niet meer zoals in 1975 gebeurde, waarschijnlijk een effect van de staatsgreep van 25 februari in Suriname.

Met de remigratie gaat het in dezelfde tijd bergafwaarts. Het aantal remigranten bedroeg in 1976 5.143. In de jaren daarna daalde dat geleidelijk tot bijna 2.400 in 1979. Tot en met december 1980 zijn 2.290 mensen teruggekeerd naar hun land.

Effecten van de recente migratie

De ontwikkeling van de migratie vanaf eind 1978 zou eigenlijk in Nederland tot hernieuwde grote aandacht hebben moeten leiden. Verder dan het instellen van een visumplicht reikte de bemoeienis van de overheid niet. Daarbij moet natuurlijk wel in het oog worden gehouden dat een aantal van de na 1975 ingevoerde maatregelen nog steeds van kracht, en soms ook nog uitgebreid is. In 1974 werd de Interdepartementale Commissie Beleid ten aanzien van Rijksgenoten ingesteld en kort daarna het Centraal Bureau Vestigingsbeleid. Eind 1979 zijn beide instellingen in feite van het toneel verdwenen en daarmee voor een deel ook de specifieke aandacht voor de positie van (nieuwe) Surinaamse migranten in Nederland.

* Verbonden aan het Instituut voor Toegepaste Sociologie te Nijmegen.

1) In opdracht van het Ministerie van CRM, onder auspiciën van de Interdepartementale Commissie voor Beleidscoördinatie ten behoeve van Migrantten uit Suriname en de Nederlandse Antillen.

2) Dit artikel is een korte samenvatting van een bij het ITS verkrijgbare brochure. De rapporten van enkele van deze deelonderzoeken zullen medio 1981 verschijnen.

3) In dit cijfer is rekening gehouden met de sterftecijfers van de in Nederland aanwezige Surinamers.

4) Als in de tekst bedoeld wordt op de totale populatie Surinamers (zowel in Suriname als elders geboren) worden aanhalingsstekens gebruikt.

5) De gegevens over leeftijd en geslacht zijn berekend over deze 141.000 mensen. We verwachten dat de nieuwe categorie migranten qua sociale samenstelling het profiel van de reeds aanwezige Surinamers heeft.

Wat betekent dat nu in de praktijk? In 1979 en 1980 zijn zo'n 37.000 Surinamers naar Nederland gekomen. Het is niet aannemelijk dat deze mensen volgens de normale procedures op korte termijn huisvesting kunnen vinden gezien de woningmarktsituatie, met name in die gebieden waar de migranten vooral terecht zullen zijn gekomen (toch nog steeds het Westen en vooral de grote steden). Het grootste deel van de betrokkenen zal opgevangen zijn door familie. Familiehulp is immers ongeschreven wet in Suriname en elke migrant heeft intussen wel een of meer familieleden in Nederland. Verwacht mag worden dat dit in vele toch al relatief kleinbehuide huishoudens tot moeilijke situaties leidt. Een tweede mogelijkheid om snel aan een huis te komen is kopen. Voor zover men daartoe al in staat is, zal men toch vooral zijn aangewezen op kopen in de oude wijken van de steden. Door de overwegend slechte kwaliteit van de woningen en de heersende sociale problematiek neemt de toch al grote druk op die wijken extra toe.

Een tweede probleem bij deze nieuwe migratie is de werkgelegenheid. Om een verblijfsvergunning te krijgen moeten Surinamers naast passende huisvesting voldoende eigen middelen van bestaan kunnen verwerven, hetgeen voor de meesten betekent werk zoeken. Dat is voor een immigrant echter geen sinecure in een tijd dat de werkloosheid met sprongen toeneemt. Dit wil zeggen dat er een grote kans is dat men geen werk vindt, uiteindelijk niet in aanmerking komt voor een verblijfsvergunning en met een grote waarschijnlijkheid onderduikt in de illegaliteit. Dit zal een extra grote druk leggen op de legale Surinaamse migranten. Als men ondanks alles werk vindt, bestaat er een goede kans dat het werk is waarvoor niemand anders te krijgen is. Deze Surinamers zijn gedwongen om alles aan te nemen wat wordt aangeboden en de werkgevers die daarvan willen profiteren realiseren zich dat snel genoeg.

De verdeling van „Surinamers” over Nederland

Tot in het midden van de jaren zeventig woonden de Surinamers vooral in de grote steden. Na 1975 zijn zij in grotere mate ook in de rest van Nederland terechtgekomen, mede onder invloed van het z.g. spreidingsbeleid. Op grond van de onderzoeksresultaten kunnen wij de verdeling van „Surinamers” over Nederland per december 1980 als volgt schatten 6):

- in de regio Noord ongeveer 10.600;
- in de regio Oost ongeveer 12.700;
- in de regio West ongeveer 136.900, waarvan in de 3 grote steden 90.800;
- in de regio Zuid ongeveer 17.300.

Bevolkingsgegevens van de drie grote steden over 1979 wijzen op een zeer lichte relatieve daling van het aandeel van de Surinamers aldaar op het totaal aantal „Surinamers” in Nederland.

Geslacht en leeftijd 7)

Onder de „Surinamers” in Nederland zijn iets minder mannen dan vrouwen, in procenten resp. 48,5 en 51,5. Voor de totale bevolking van Nederland is dat resp. 49,6% en 50,4%. De Surinaamse bevolkingsgroep is qua leeftijdsopbouw veel jonger dan de totale bevolking van Nederland (zie tabel 2). Rond de leeftijd van 35 jaar ligt de grens waar de oververtegenwoordiging van „Surinamers” ten opzichte van de Nederlandse bevolking in de jongere leeftijdscategorieën overgaat in een ondervertegenwoordiging in de oudere leeftijdscategorieën.

Het aandeel van de in Nederland geboren Surinaamse kinderen zal in de toekomst snel toenemen. Dit blijkt duidelijk uit tabel 3. Het aanduiden van deze tweede generatie als „Surinamers” is overigens nogal riskant. Het volgende citaat uit een interview spreekt voor zich: „Mijn kinderen zijn in Nederland geboren, maar zijn zwart. Er

wordt door kinderen onderling vaak gezegd: „ga naar je eigen land”, en daar begrijpen mijn kinderen dan niks van”.

Tabel 2. De leeftijdsverdeling van de „Surinamers” in Nederland en van de totale Nederlandse bevolking naar geslacht in procenten, resp. begin 1979 en per 1 januari 1978

	„Surinamers”			Totale Nederlandse bevolking a)		
	mannen	vrouwen	totaal	mannen	vrouwen	totaal
0- 4 jaar	9,1	8,0	8,6	6,8	6,4	6,6
5- 9 jaar	14,1	12,7	13,3	8,7	8,2	8,5
10-14 jaar	12,8	11,5	12,1	9,1	8,6	8,8
15-19 jaar	9,9	11,5	10,7	9,0	8,5	8,7
20-24 jaar	11,3	13,2	12,2	8,5	8,1	8,3
25-29 jaar	12,6	14,2	13,4	8,6	8,0	8,3
30-34 jaar	9,7	8,0	8,8	8,3	7,6	8,0
35-39 jaar	5,9	5,4	5,6	6,5	5,9	6,1
40-49 jaar	7,3	8,4	7,9	11,4	10,9	11,1
50-64 jaar	5,5	5,3	5,3	13,9	14,9	14,5
≥65 jaar	1,7	2,0	2,0	9,3	12,9	11,2
Totaal (100%)	950	1.002	1.952			
Populatie	68.500	72.500	141.000			

a) Volgens Centraal Bureau voor de Statistiek.

Tabel 3. „Surinamers” in Nederland naar geboorteland, in procenten

	Suriname	Nederland	Ned. Antillen	Elders
0- 4 jaar	11,7	87,1	0,3	0,9
5- 9 jaar	63,9	35,5	0,4	0,3
10-14 jaar	77,9	21,2	0,6	0,3
15-19 jaar	83,2	15,3	1,0	0,5
20-24 jaar	79,9	14,6	1,3	4,2
25-29 jaar	87,7	7,6	2,3	2,4
30-34 jaar	91,0	3,5	2,3	3,3
≥ 35 jaar	84,2	12,1	1,0	2,7
Totaal	75,1	21,8	1,1	2,0

Tot slot

De groep „Surinamers” in Nederland heeft een grote omvang aangenomen en zal gezien de leeftijdsopbouw door natuurlijke aanwas snel toenemen. Vooruitlopend op de resultaten van het verdere onderzoek kan worden gesteld dat een aanzienlijk aantal van de in 1978 in Nederland aanwezige Surinamers in een slechte maatschappelijke situatie verkeert. Voor de immigranten die na 1978 naar Nederland gekomen zijn, zal die situatie zeker niet beter zijn. Een en ander heeft consequenties voor de toekomst van de groep in de Nederlandse samenleving, maar door de sterke oriëntatie op het land van herkomst vormen deze Surinamers ook een factor van betekenis voor de interne situatie in Suriname.

In dit verband achten wij het niet onwaarschijnlijk, dat een mogelijke verslechtering van de politieke situatie in Suriname en tegelijkertijd het voortbestaan van een slechte maatschappelijke situatie van veel Surinamers in Nederland zal leiden tot een politisering van Surinamers in Nederland op veel grotere schaal dan tot nu toe. Die politisering zal zich zowel op Suriname als op de positie van Surinamers in Nederland richten. Het beleid van de Nederlandse overheid ten aanzien van beide zaken zal daarbij zeker een rol spelen. Ook de wijze waarop de Nederlandse overheid zal omgaan met het „Surinaamse illegalen”-vraagstuk zal op die ontwikkeling van invloed zijn.

Th. J. M. Reubsat

6) Incl. geboorten en nieuwe immigranten.

7) Zie voetnoot 5.